

SHAXS MA'NAVIY ONGINI SHAKLLASHTIRISHDA OILANING AHAMIYATI

**Sh.M.Xalmatova,
Maxsudova Gulnora**
Farg'ona davlat universiteti
Ekologiya kafedrası o'qituvchisi

АННОТАЦИЯ

Mazkur maqolada shaxsni ma'naviy ongini shakllantirishda oila va atrof muxitni ro'li haqida. Har bir shaxs xayoti davrida ongli ravishda yashashga kunikmalar xosil qilish va bu ko'nikmalarni oiladan boshlash haqida.

Kalit so'zlar: Oila jamiyat, ong shakllanishi, ota-ona, sog'lom ma'naviy muxit, farzand tarbiyasi, odobli, sofdil, rostgo'y.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматривается роль семьи и среды в формировании духовного сознания человека. У каждого человека есть навыки жить осознанно в течение своей жизни, и эти навыки должны начинаться с семьи.

Ключевые слова: семья, общество, формирование сознания, родители, здоровая духовная среда, воспитание детей, вежливость, честность, правдивость.

KIRISH

Ong – psixik faoliyatning oliy shakli. U faqat insonga xos fenomendir. Ong, uning mohiyati masalasi eng qadimgi muammolardan biri. Ongni dastlab diniy va mifologik karashlar doirasida tushuntirishga uringanlar. Ongni liniy tushuntirish uni ilohiy hodisa, xudo yaratgan mo'jiza tarzida talkin qilishga asoslanadi. Ko'pgina dinlarda inson ongi buyuk ilohiy aqlning namoyon bo'lish shakli tarzida tavsiflanadi. Bunday qarashlarning ildizi juda qad. bo'lsada, ular hamon o'zining ko'plab tarafdorlariga ega. Kimki olam va odam yaratilganligini tan olar ekan, ong ham yaratganning qudrati deb hisoblaydi.

Inson miyasi nozik, murakkab tuzilishga ega bulgan tizimdir. Aynan uning murakkabligi ong paydo bulishi mumkinligining asosiy shartidir. Bunday xolat xam uzok davom etgan evolyutsiyaning tabiiy hosilasidir.

Ammo yuksak darajada tashkil topgan miyaning o'zi xam xali ong paydo bulishi uchun yetarli emasligini unutmazlik lozim. Bu miya normal funktsional faoliyat kursatishi zarur. Va nihoyat, normal funktsional faoliyat kursatuvchi miya soxibi ijtimoiy munosabatlarga tortilgan bulishi shart.

Shu o'rinda vulgar materialistlar karashlariga yana bir marta murojaat kilish lozim. Agar ular xak bulganida edi, xayvonot olamiga tushib kolgan inson bolalarida xam ong shakllangan bulishi kerak edi. Ular xayvonlar orasida bulganida xam jigar safro ishlab chiqaraveradi. Ammo, miya ongni ishlab chikarmaydi. Bundan ongning ijtimoiy-ruhiy xodisa ekanligi va u fakat jamiyatdagina shakllanishi mumkinligi xakidagi xulosa kelib chiqadi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Ong oila jamiyatning dastlabki va birlamchi zarrasidir, ikki tirik vujudning ittifoqidan paydo bo'lgan uchinchi bir olam bu oiladir. Oila tarixan tarkib topgan o'ziga xos ijtimoiy guruh bo'lib, uning a'zolari bir-biri bilan nikoh, qarindoshlik, umumiy turmush va o'zaro huquqiy, ahloqiy hamda boshqa munosabatlar bilan bog'langandir. Aynan ota va ona dastlabki ko'nikmalarini bola ongiga singdiruvchi uning irodasini charxlovchi insondir. Oilada ota-onaning tinch-totuvlikda yashashlari va unda iliq insoniy munosabatlar, sog'lom ma'naviy muhitning mavjudligi, bolaning har tamonlama yaxshi rivojlanishi, sog'lom, aqlli, kuchli iroda sohibi bo'lib kamolga etishiga imkon yaratadi.

Oilada ota onalar o'z farzandiga g'amho'rlik qilishi voyaga yetkazishi, ta'lim berib ulg'aytirishi uchun qilinadigan mehnatini odatda tarbiya deydilar. Tarbiya shaxs ongini muayyan jamiyatning maqsad va vazifasiga muvofiq ravishda tarkib toptirish va rivojlantirish, kishilarning ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy hayotda faol ishtirok etishini ta'minlaydigan barcha ijobiy ta'sirlar yig'indisi hisoblanadi. Oilada insonning yaxshi tarbiyalanganligi esa uning odamiyligida, o'zini tuta bilishida, kishilarga hurmatda bo'lishida pokizaligida, kamtarligida va yuksak ahloqiy madaniyatida namoyon bo'ladi.

Birinchi prezidentimiz I.A.Karimov oilaning jamiyat oldidagi ma'sulyati va ahamiyati haqida shunday degan: Oila haqida gapirar ekanmiz, avvalombor, oila hayotining abadiyligini avlodlarning davomiyligini ta'minlaydigan, muqaddas urf-odatlarini saqlaydigan, shu bilan birga, kelajak nasllar qanday inson bo'lib yetishishiga bevosita ta'sir ko'rsatadigan tarbiya o'chog'i ekanini tan olishimiz darkor.

Zero oila farovonligi milliy farovonlik asosidir. Oila muammolari uning iqboli ham davlatimiz, ham jamiyatimiz e'tibor markazida bo'lishi kerak". Binobarin, farzandni odobli, sofdil, rostgo'y, vijdonli va mehnatsevarlik ruhida tarbiyalash va ularning hatti harakatini doimo nazorat qilib, ijobiy erkin faoliyatga undash yo'lga solish, qobilyat va iste'dodini o'sishiga ko'mkaklashish va shart –sharoit yaratib

berish, qiziqish va mayillarini hisobga olib, kasb-hunar tanlashga yo'naltirish oilaning muhim vazifalaridan biridir.

Shaxs ma'naviyati, uning dunyoqarashi asosan oilada shakllanadi. Shu ma'noda oila haqiqiy komillik o'chog'i tarbiya omilidir. Oila-uning asrlar mobaynida saqlanib kelinayotgan muqaddas an'analar orqali yoshlarda Vatanga muhabbat, iymon e'tiqod, vatanparvarlik kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Shaxsning ma'naviy ongini shakllanishi ham dastlab oila muhitida paydo bo'ladi. Yetuk inson belgilari farzandlar ota ona tomonidan turli xil hikoyalar, dostonlar, rivoyatlar orqali oilada singdiriladi. Farzand asta sekin mahalla, keng ommaga kirib boradi.

Barkamollikni kamol toptiruvchi muhit sifatida mahalla maydonga chiqadi. O'z-o'zini boshqarishni milliy modeli bo'lgan mahalla xalqimizning azaliy udumlari uruf odatlari va an'analari tayangan holda ulkan tarbiyaviy vazifani bajaradi.

XULOSA

Qilib aytganda millatni ravnaq toptirishda jamiyatni rivojlantirishda barkamol avlod, ma'naviyati va madaniyati yuksak bo'lgan shaxsning faoliyati juda muhimdir. Yuqoridagilardan ko'rinib turibdiki, yosh avlod tarbiyasida asosiy o'rinni boshlang'ich bo'g'ini oila egallaydi. Qachonki ana shu oilalarda olib borilayotgan omil inson tarbiyalash ishlari mukammal yo'lga qo'yilar ekan xalqimiz ma'naviy yuksalaveradi, jahon bilim maydoniga kuchli ilimli salohiyatli zakovatli shu bilan birga ma'naviy yetuk insonlarni yetishtirib beraveradi.

REFERENCES

1. Xalmatova, SH., Usmanova, T., & Akramov, A. (2022). EKOLOGICHESKIE 'OSLEDSTVIYA VOZDEYSTVIYA CHELOVEKA NA RASTITELG'NQY I JIVOTNQY MIR. *THEORY AND ANALYTICAL ASPECTS OF RECENT RESEARCH*, 1(5), 547-554.
2. Abarjon o'g'li, A. A., & Barchinoy, M. (2022). YER USTI VA OSTI SUVLARINI IFLOSLANTIRUVCHI ASOSIY MANBALAR. *IJODKOR O'QITUVCHI*, 2(20), 216-219.
3. Abarjon o'g'li, A. A. (2022). SHO 'RLANGAN ERLARDA DUKKAKLI DON EGINLARINI EKISHNING AFZALLIGI. *INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM*, 2(18), 351-354.
4. Xolikulov, M., & Yoqubov, J. (2022). GULSHIRANING QAYTA-QAYTA OLINISHINI UNING UMUMIY MIQDORINI OSHIRILISHIGA IJOBIY TA'SIRI. *INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION*, 1(6), 81-86.

5. Xolikulov, M. R., & Xamidov, G. X. FLORISTICHSKIY SOSTAV MEDONOSNIX RASTENIY FERGANSKOY DOLINQ I ‘UTI IX RATSIONALG’NOGO IS’OLG’ZOVANIYa I OXRANQ.
6. Xolikulov, M. R. (2020). THE HERB (*Ca’aris s’inosa* L) IS AN IM’ORTANT HONEY ‘LANT. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(3), 165-170.
7. Usmonov, B. S., Rakhimov, F. H., & Dusmuhamedova, M. H. (2016). Ta’lim, fan va ishlab chiqarish innovatsion korporativ hamkorligi yangi bosqichda. *Ta’lim, fan va innovatsiya*, (1), 6-9.
8. Jo’raev N. “Avesto mo’jizasi” Toshkent. G’ofur G’ulom nomidagi nashr-matbaa ijodiy uyi. 2013
9. Shodimetov. Yu. Ijtimoiy ekologiya. (darslik). Toshkent. 2003 y
10. Nazarov M. Ekologiya fanidan xorijiy mamlakatlarda olib borilayotgan yangi texnologik va pedagogik texnologiyalar. (Malaka oshiruvchilar uchun) Farg’ona davlat universiteti qoshidagi kadrlar malakasini oshirish bo’limi) Farg’ona. 2018 yil.
11. Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг Олий Мажлисга Мурожатномасини ўрганиш ва кенг жамоатчилик ўртасида тарғиб этишга мулжалланган Илмий-оммабоп кулланма Тошкент-2019.